

Rèn luyện kỹ năng tiền đọc cho trẻ 5 – 6 tuổi đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục mầm non

Đào Thị Thanh Hoài*, Phạm Thanh Thủy*

*ThS. Trường Cao đẳng Sư phạm Nam Định

Received: 20/03/2024; Accepted: 28/03/2024; Published: 09/4/2024

Abstract: *Introducing 5-6 year old preschoolers to reading not only helps them know the letters to pronounce correctly when speaking, but also creates interest in learning their mother tongue, creating a foundation for them to enjoy reading corresponds to reading and writing in first grade. The article presents some theoretical issues about training pre-reading skills for 5-6 year old children; On that basis, we propose a number of measures to effectively develop this skill, meeting the requirements of educational innovation.*

Keywords: *Pre-reading skills, 5-6 year old children.*

1. Đặt vấn đề

Ngôn ngữ là công cụ của tư duy, là chìa khóa để nhận thức. Vì vậy, việc giáo dục ngôn ngữ cho trẻ phải tiến hành ngay từ khi trẻ mới ra đời. Phát triển khả năng tiền đọc cho trẻ 5-6 tuổi là nhiệm vụ quan trọng, được quy định trong chương trình giáo dục mầm non. Đặc biệt là trong giai đoạn hiện nay, khi chương trình giáo dục phổ thông 2018 với mục tiêu chính là phát triển phẩm chất và năng lực người học đã và đang được thực hiện trong thực tế, càng đòi hỏi trẻ cần có sự chuẩn bị chu đáo khi bước vào lớp Một.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Những vấn đề lý luận chung

2.1.1. Khái niệm Đọc và tiền đọc

Có nhiều định nghĩa về khái niệm đọc. Tổng hợp các định nghĩa có thể hiểu tổng quát *Đọc* là một quá trình giải mã hai bậc: Chữ viết sang âm thanh và chữ viết (âm thanh) sang nghĩa. *Đọc* là sự tổng hợp của cả hai quá trình này. *Tiền đọc* hay còn được gọi là *đọc ban đầu*, là giai đoạn mà trẻ được tiếp xúc với việc đọc. Giai đoạn tiền học đọc được coi là một giai đoạn quan trọng có ý nghĩa rất lớn đối với việc học đọc một cách chính quy của trẻ khi vào lớp Một.

2.1.2. Biểu hiện khả năng tiền đọc của trẻ 5 - 6 tuổi

Ở thời kỳ này, khả năng tiền đọc - viết của trẻ phát triển mạnh. Trẻ nhận biết được các mẫu âm thanh và các âm riêng biệt trong từ. Trẻ cũng có thể thể hiện sự hiểu biết của mình về các chữ cái, phân biệt được sự giống và khác nhau của chữ cái. Trẻ biết được mối liên hệ giữa lời nói và chữ viết. Trẻ thích thú khi được hành động như người lớn, trẻ thấy người lớn viết và bắt chước theo, đầu tiên chỉ là những nét nguệch ngoạc dần dần nét chữ trở nên hoàn chỉnh, chính xác hơn nhờ sự luyện tập của bản thân và sự hướng dẫn của người lớn.

Biểu hiện khả năng tiền đọc của trẻ 5 - 6 tuổi còn thể hiện ở hứng thú nghe Kể và đọc truyện, trò chơi và đóng kịch; Tìm hiểu các từ, nhận xét các từ mới trong thơ, truyện bằng bảng biểu và trò chơi; nghe chuyện để hiểu nghĩa; thích thú với các trò chơi với chữ; gọi tên các chữ cái; nghe các vần và âm trong từ; đánh vần những từ đơn giản; nhận biết và đọc được tên mình.

2.1.3. Nội dung rèn luyện kỹ năng tiền đọc cho trẻ 5 - 6 tuổi: 1) Hiểu nội dung của các văn bản, đọc vệt câu chuyện tranh đã được nghe (tên truyện, tên nhân vật, diễn biến nội dung, cốt truyện...); 2) Nhận biết một vài cấu trúc của văn bản: nhận ra được cấu tạo của cuốn sách (bìa sách, trang sách, vị trí tên tác giả, tên cuốn sách); biết được trang mở đầu và kết thúc của cuốn truyện; phân biệt được một số văn bản đơn giản (thơ, truyện, bản nhạc, bản danh sách...); biết giữa mỗi chữ trong văn bản tương ứng với một âm khi đọc; 3) Nhận ra và gọi tên các chữ cái: phân biệt được chữ cái in hoa, in thường; nêu được cấu tạo của các nét tạo nên chữ; so sánh được đặc điểm giống và khác nhau giữa chữ trong nhóm chữ cái, từ và số; biết rằng các chữ cái cấu tạo nên từ; 4) Nhận biết được ý nghĩa của các ký hiệu trong môi trường quen thuộc: như ký hiệu giao thông, ký hiệu của các khu vực trong lớp học, tên riêng hoặc ký hiệu tên riêng của mình; nhận biết chữ cái; 5) Thực hiện được một vài quy ước đọc sách: đọc từ phần mở đầu cho đến phần kết thúc; đọc từ trái qua phải, từ trên xuống dưới; đọc thầm hoặc đọc thành tiếng, có hành vi giống người đọc (cầm sách, lật trang sách, giả vờ đọc...); giữ gìn sách khi đọc.

2.2. Một số biện pháp rèn kỹ năng tiền đọc cho trẻ 5 – 6 tuổi.

Việc rèn kỹ năng tiền đọc cho trẻ 5 – 6 tuổi thông qua các hoạt động sau:

2.2.1. Hoạt động cho trẻ làm quen với tác phẩm văn học

Văn học giúp trẻ tích lũy được vốn từ ngữ, giúp trẻ nói rõ ràng, nói chuẩn tiếng Việt, diễn đạt ngôn ngữ mạch lạc rõ ràng hơn. Các tác phẩm văn học trong chương trình giáo dục trẻ đều ngắn gọn, giản dị, trong sáng, hình ảnh so sánh hết sức sinh động, dễ đọc, dễ nhớ tạo hứng thú cho trẻ. Rèn kỹ năng tiền đọc cho trẻ thông qua hoạt động này bằng cách GV cho trẻ tiếp xúc và làm quen với việc đọc kể một tác phẩm văn học, cụ thể như sau:

a) Tạo môi trường hoạt động cho trẻ làm quen tác phẩm văn học

GV cần chú ý xây dựng “Góc văn học” để trẻ được xem tranh truyện, tạp chí, họa báo, các hình ảnh của các nhân vật trong truyện mà trẻ yêu thích. Để gây hứng thú của trẻ khi tham gia vào các hoạt động “Góc văn học” thì việc tạo không gian mang đậm tính văn học là rất cần thiết. GV cần giới thiệu thêm các tác phẩm văn học ngoài chương trình giáo dục đến trẻ, vận động phụ huynh đóng góp tranh thơ, truyện tranh ngoài chương trình và cho trẻ chơi trong giờ hoạt động góc; tìm tòi, sưu tầm sách truyện, các họa báo, tạp chí cũ, tìm tòi cách làm rối từ các nguyên vật liệu bỏ đi như: vỏ chai, lõi chỉ, các mảnh vải dẹt vụn làm rối để làm các nhân vật trong truyện phục vụ cho tiết học.

b) Đọc – kể diễn cảm tác phẩm văn học

Nghệ thuật đọc và kể chuyện văn học được sử dụng rộng rãi trong công tác giáo dục trẻ em. Cách trình bày diễn cảm và xúc động tác phẩm văn học có tầm quan trọng đặc biệt, giúp các em cảm được nhịp tính trong ngôn ngữ thơ ca mạnh hơn, thụ cảm được tính diễn cảm của ngôn ngữ tình huống hơn. Thông qua hoạt động đọc – kể diễn cảm, GV giúp trẻ hiểu nội dung của các văn bản, ghi nhớ nội dung câu chuyện để có thể đọc vẹt câu chuyện đã được nghe (tên truyện, tên nhân vật, diễn biến nội dung, cốt truyện, “đọc” diễn cảm thể hiện được tính cách của các nhân vật, sự kiện tình huống trong câu chuyện...). Để làm được điều này đòi hỏi GV phải nắm vững nghệ thuật đọc và kể chuyện. Phương tiện chủ yếu trong đọc – kể diễn cảm là giọng đọc. GV phải khéo léo sử dụng toàn bộ kho tàng sắc thái của giọng mình kết hợp với những cử chỉ phi ngôn ngữ để tạo nên hiệu quả cho việc đọc – kể diễn cảm.

2.2.2. Hoạt động cho trẻ làm quen với chữ cái

Nội dung của môn học là giúp trẻ nhận biết và

phát âm đúng 29 chữ cái theo mẫu chữ in thường và viết thường. GV có thể áp dụng những biện pháp sau đây:

a) Tạo môi trường cho trẻ làm quen với chữ cái

Để tạo được môi trường chữ viết thực sự có ý nghĩa thì vào đầu năm học các GV cần tập trung trang trí lớp học với các vật liệu đa dạng bằng cách cắt dán chữ ở mọi nơi trong lớp học. Các chữ được cắt bằng đề can với nhiều màu sắc, kích cỡ, kiểu dáng khác nhau, được dán ở các góc trên tường cửa sổ cửa chính nhà vệ sinh... Trang bị nhiều sách truyện, thẻ lô tô, chữ cái hình ảnh, thẻ bài cỡ lớn, nhỏ có kèm chữ viết bên dưới hình để trẻ thường xuyên tiếp xúc, ghi nhớ.

b) Gây hứng thú cho trẻ trong hoạt động làm quen với chữ cái

Việc gây hứng thú cho trẻ là rất cần thiết. Hứng thú có thể được tạo ra từ những đồ dùng dạy học. Trẻ ghi nhớ những gì gây ấn tượng mạnh, một câu chuyện hấp dẫn hay một bức tranh đẹp mới lạ. Do đó đồ dùng trực quan là yếu tố đầu tiên cần tính đến. Yêu cầu của đồ dùng là đúng, đẹp và an toàn. Ví dụ: khi cho trẻ làm quen với chữ G, Y, GV có thể cho cả lớp đọc thơ “Cô dạy con”. Qua đó, trẻ tri giác và hiểu rõ hơn về phương tiện giao thông và đặc biệt là được đọc và làm quen từng chữ cái. Tiếp đến cô đưa bức tranh vẽ về nhà ga, hỏi: *bức tranh này vẽ về cái gì?*

c) Tổ chức tiết học Làm quen với chữ cái một cách sinh động, hấp dẫn

Hoạt động học làm quen với chữ cái đưa thể giới chữ viết đến với trẻ bằng nhiều phương pháp, hình thức khác nhau. Dù lựa chọn phương pháp hay hình thức nào cũng cần đảm bảo 3 nguyên tắc: Lấy trẻ làm trung tâm; Phát huy tính tích cực của trẻ và dạy học theo hướng tích hợp. Muốn vậy GV cần linh hoạt, sáng tạo, mạnh dạn thay đổi tiến trình các bước tổ chức hoạt động cho trẻ làm quen chữ cái, thiết kế các hoạt động để tạo cơ hội cho trẻ được bộc lộ kinh nghiệm, khả năng nhận biết chữ cái, các kỹ năng quan sát, so sánh, nhận dạng đặc điểm chữ cái. Ngoài ra, để tạo hứng thú thì GV cần có nghệ thuật lên lớp, ngôn ngữ diễn đạt ngắn gọn để hấp dẫn trẻ vào tiết học.

2.2.3. Hoạt động chơi

Chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ mầm non. Thông qua trò chơi, trẻ tiếp thu được các kiến thức kỹ năng xã hội. Trò chơi cũng giúp GV chuyển tải các nội dung giáo dục đến trẻ một cách tự nhiên, thoải mái, nhẹ nhàng. Trò chơi phải phù hợp với độ tuổi; nội dung đơn giản dễ hiểu, dễ chơi; các vật liệu chơi gần gũi, dễ tìm; luật chơi không quá khó đối với trẻ.

Trò chơi học tập với mục đích hình thành kỹ năng tiền đọc viết cho trẻ ở trường mầm non cần tránh tính hình thức, chú trọng một nội dung chơi, một cách chơi dẫn đến sự nhàm chán khiến trẻ miễn cưỡng khi bị yêu cầu chơi, nhanh chóng quên những gì trò chơi mang lại, trẻ sẽ dễ dàng bị hấp dẫn bởi những trò chơi khác và chú ý vào những góc chơi khác hấp dẫn hơn.

2.2.4. Hoạt động trải nghiệm với sách

GV có thể tổ chức cho trẻ các hình thức trải nghiệm với sách như sau:

a) *Trẻ trải nghiệm đọc sách cùng cô*: Mục đích là giúp trẻ làm quen với cách sử dụng sách như: cầm sách và giở sách, cách đọc từ trái qua phải, từ trên xuống dưới, lật giở trang tiếp theo, ... Với mỗi trang sách, GV khuyến khích trẻ tìm các chữ cái đã học trong các từ có nghĩa; qua sách truyện giáo dục cho trẻ ý thức bảo vệ, yêu quý sách, biết cất sách gọn gàng ngăn nắp sau khi đọc...

b) *Làm sách cùng cô*: Những cuốn sách cho trẻ hoặc GV làm có rất nhiều giá trị vì nó kích thích hứng thú trong việc sưu tầm sách vở trong lớp học; giúp trẻ thấy được mối liên hệ giữa ngôn ngữ nói và viết. Để làm được điều này, GV cần có sự chuẩn bị và giúp đỡ trẻ làm sách trong các hoạt động vui chơi, khuyến khích trẻ thể hiện nội dung viết phù hợp với trình độ khả năng của trẻ...; chú ý tới tính vừa sức và kết hợp với việc đặt nhiều câu hỏi như: câu hỏi kiểm tra trí nhớ, câu hỏi logic và đặc biệt là câu hỏi mang tính thử sức để trẻ phán đoán trả lời.

c) *Cho trẻ làm quen với sách vải dính*: Để rèn kỹ năng tiền đọc cho trẻ thông qua hoạt động với sách vải dính, GV có thể làm những nhân vật, con giống cắt rời cho vào hộp bên cạnh những cuốn sách và các nhân vật cần phải đủ cho câu chuyện; sau đó cho trẻ kiểm tra xem có đủ không. GV đọc truyện trước và có thể kể kết hợp với dính từng miếng hình theo trình tự câu chuyện. Sau đó trẻ sẽ đọc lại hoặc kể chuyện theo trình tự câu chuyện mà trẻ sáng tạo. Việc làm này sẽ kích thích hoạt động đọc và kể chuyện của trẻ, giúp trẻ hào hứng hơn trong học đọc, kể

d) *Cho trẻ trải nghiệm với sách khổ lớn*: Cách tiếp cận với sách khổ lớn là phương pháp hướng dẫn đọc viết có hiệu quả tích cực đối với trẻ, giúp trẻ hiểu khái niệm về sách, biết phương pháp đọc sách, mối quan hệ giữa ngôn ngữ nói và ngôn ngữ viết, cấu trúc của truyện... Khi tổ chức cho trẻ hoạt động với sách khổ lớn giai đoạn đầu, GV đọc cho trẻ nghe, khuyến khích trẻ học theo ở phần có nội dung được lặp đi lặp lại nhằm tạo hứng thú đọc sách cho trẻ. Giai đoạn tiếp theo, cho trẻ khám phá về sách, hướng sự chú ý của trẻ đến chữ viết trong sách và tham gia đọc một

cách tích cực.

e) *Tổ chức ngày hội sách*: Ngày hội sách được tổ chức dưới dạng triển lãm trưng bày sách báo tuyên truyền, giới thiệu sách dành cho trẻ, vẽ tranh theo sách... GV tổ chức ngày hội sách đọc sách cho trẻ với các hình thức như: Rung chuông vàng; góc đọc sách cùng con; góc trò chơi và góc đọc tự do.

2.2.5. Hoạt động tuyên truyền và kết hợp với phụ huynh

Việc kết hợp giúp trẻ phát triển ngôn ngữ giữa gia đình và nhà trường là một biện pháp không thể thiếu. Trong cuộc họp đầu năm, GV cần nêu tầm quan trọng của lĩnh vực phát triển ngôn ngữ cho trẻ, trong đó có việc rèn kỹ năng tiền đọc là đặc biệt cần thiết. Việc rèn kỹ năng tiền đọc cho trẻ ở nhà có thể được tiến hành thông qua hoạt động dạy trẻ đọc ca dao, đồng dao, đọc thơ, kể truyện. Hàng tháng GV có thể dán bài ở bảng thông báo, đăng lên trang Facebook, zalo của lớp các bài thơ, bài đồng dao, ca dao, các câu chuyện để phụ huynh có thể nắm rõ, kết hợp với GV ở lớp rèn đọc thêm cho trẻ ở nhà. Nhờ vậy phụ huynh có ý thức hơn trong việc giúp trẻ phát âm, diễn đạt ngôn ngữ một cách tốt nhất.

3. Kết luận

Trẻ nhỏ luôn muốn tự mình phát hiện những điều mới mẻ, thích khám phá và học hỏi khi có nhu cầu. Chính vì vậy việc biến việc học tập đọc - viết thành nhu cầu của trẻ sẽ làm cho việc học đọc trở nên hấp dẫn, bí ẩn khiến trẻ càng hứng thú. GV cần tận dụng những đặc điểm này để hình thành kỹ năng tiền đọc viết cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi. Tuy các kỹ năng này là cần thiết cho trẻ vào lớp Một và đặc biệt lứa tuổi mẫu giáo 5 - 6 tuổi nhưng cần thiết hình thành cho trẻ ngay từ lớp mẫu giáo bé và lựa chọn những nội dung giáo dục thích hợp cho trẻ ở các độ tuổi nhỏ hơn. Các biện pháp trên chỉ là những gợi ý để GV lựa chọn nội dung hình thức tổ chức sao cho phù hợp và hiệu quả với lớp mình giảng dạy, đáp ứng mục tiêu giáo dục.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Trần Nguyễn Nguyên Hân (2017), *Giáo dục ngôn ngữ cho trẻ mầm non*, NXB Văn hóa văn nghệ Hà Nội.
- [2]. Trần Nguyễn Nguyên Hân (2017), *Giáo dục ngôn ngữ cho trẻ mầm non*, NXB Văn hóa văn nghệ Hà Nội.
- [3]. Trần Mạnh Hường (2008), *Cần quan tâm dạy trẻ mẫu giáo những gì để học tốt môn tiếng Việt ở lớp 1*, Tạp chí giáo dục mầm non số 4/2008
- [4]. Đinh Hồng Thái (2015), *Giáo trình phát triển ngôn ngữ trẻ em tuổi mầm non*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.